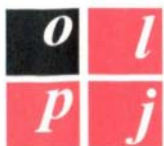

2

Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken

Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken

Amsterdam, mei 1998

A.G. van Dijk

P.Tj. Dijkema

■ C. Hilhorst

C.A. van 't Hoff

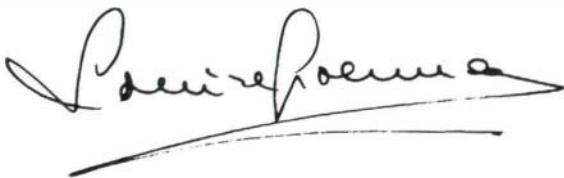
A. Leenders

Voorwoord

Deze handleiding 'Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken' is voor een belangrijk deel gebaseerd op de ervaringen die het afgelopen anderhalf jaar zijn opgedaan in de acht pilotprojecten jeugd betrekken. Binnen deze acht gemeenten wordt met veel enthousiasme en inzet door jongeren, bestuurders, ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties jeugdparticipatie vorm gegeven. Bovendien is daarbij voor een open opstelling gekozen, zodat alle leerervaringen opgetekend konden worden. Namens de projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid (OLPJ) wil ik alle betrokkenen in deze acht gemeenten daarvoor hartelijk bedanken.

De projectgroep OLPJ verwacht dat andere gemeenten veel profijt kunnen hebben van de leerervaringen die in deze handleiding enerzijds tot praktische tips zijn verwerkt en anderzijds als illustratieve voorbeelden dienen. De handleiding is er op gericht gemeenten een leidraad te bieden bij het tot stand brengen van tweezijdige communicatie met jongeren en blijvende aandacht voor jeugdparticipatie.

De acht pilotgemeenten en alle andere gemeenten die jeugdparticipatie aan het ontwikkelen zijn, wens ik dan ook toe dat het motto 'jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken' steeds luid en duidelijk door zal blijven klinken.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Louise Groenman', with a long horizontal flourish underneath.

Louise Groenman

Voorzitter projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid

Inhoudsopgave

	Samenvatting	7
1	Inleiding	11
2	Het belang van jeugdparticipatie	13
3	Een open plan van aanpak	17
4	Communicatie	21
4.1	Inlciding	21
4.2	Aandachtspunten	21
4.3	Eerste contacten met jongeren	26
4.4	Bestendinging van contacten met jongeren	29
5	Verbreding intern draagvlak	33
5.1	Inleiding	33
5.2	Politiek en jeugdparticipatie	33
5.3	Ambtelijk apparaat en jeugdparticipatie	36
6	Betrokkenheid maatschappelijke organisaties	39
6.1	Inlciding	39
6.2	Samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties	39
6.3	De rol van jongerenwerk	42
6.4	De rol van scholen	44
6.5	De rol van vrijwilligersorganisaties	46
6.6	Zorgen voor structurele betrokkenheid	46
	Geraadpleegde literatuur	49

Samenvatting

Jeugdparticipatie, meer dan een mode-gril!?

Een positieve benadering van jongeren, die uitgaat van hun sterke kanten, wint steeds meer terrein. Jeugdparticipatie is een belangrijk middel om de jeugd te activeren en hun binding aan de samenleving te vergroten. Bovendien past jeugdparticipatie in een moderne opvatting van besturen waarin wordt getracht de afstand tussen politiek en jeugdige burgers te verkleinen. Deze nieuwe benadering vereist een andere opstelling van bestuurders, ambtenaren, beroepskrachten en vrijwilligers die veel met jongeren te maken hebben. Eenzijdige communicatie van volwassenen naar jongeren toe maakt plaats voor tweezijdige communicatie. Maar dat is niet de enige uitdaging die jeugdparticipatie met zich meebrengt. Zeker zo belangrijk is ervoor te zorgen dat jeugdparticipatie over enkele jaren geen modegril van voorbijgaande aard blijkt te zijn geweest. Jeugdparticipatie moet zowel door volwassenen als door jongeren als een vanzelfsprekendheid gaan worden beschouwd. Deze beide uitdagingen zijn in deze handleiding tot een rode draad verweven.

Van start gaan

Vernieuwingen verlopen dikwijls volgens een vast patroon van aftasten, experimenteren, het goede behouden en integreren in het bestaande beleid. Jeugdparticipatie is daar geen uitzondering op. Van gemeenten waar al ervaringen met jeugdparticipatie zijn opgedaan, kunnen gemeenten die nog aan het aftasten zijn een aantal nuttig lessen leren.

- 1 Bij het vormgeven van jeugdparticipatie past een open cultuur en een open aanpak. Om te voorkomen dat zo'n aanpak onttaardt in een stuurloos proces zijn de volgende voorwaarden van belang:
 - Formuleer samen met jongeren en maatschappelijke organisaties de doelen die met jeugdparticipatie worden nagestreefd.
 - Veel contact, (informele) communicatie en samenwerking geven de durf om onbekende wegen in te slaan.
 - Zorg voor duidelijkheid in de rolverdeling tussen gemeente, jongeren en maatschappelijke organisaties.
 - Formuleer toetsingscriteria om te beoordelen of het proces in de gewenste richting beweegt.
 - Kies voor activiteiten die op korte termijn realiseerbaar zijn en zoek aansluiting bij bestaande jongereninitiatieven binnen de gemeente.
 - Stel een plan van aanpak op (een paar A4-tjes is voldoende) waarin doelen, rolverdeling, toetsingscriteria, randvoorwaarden (budgetten en beschikbare tijd van betrokkenen) en de eerste activiteiten zijn vastgelegd.

- 2 Zorg dat communicatie met jongeren tweezijdig is. Met het oog hierop zijn de volgende punten van belang:
- De communicatie moet betrekking hebben op concrete zaken die binnen de belevingswereld van jongeren liggen.
 - Houd gesprekken begrijpelijk (vermijd jargon) en geef jongeren voldoende ruimte hun ideeën in te brengen. Zoek jongeren ook op in hun eigen omgeving.
 - Geef duidelijk de grenzen aan wat betreft middelen en bevoegdheden. Geef ook aan hoe gemeentelijke besluitvormingsprocedures verlopen.
 - Voorkom dat het beeld ontstaat van jullie vragen en wij draaien. Niet alleen bij de communicatie, maar ook bij de uitwerking van de plannen wordt een actieve rol van jongeren verwacht.
 - Begeleiding van jongeren bij het voorbereiden van vergaderingen en het uitwerken van plannen is essentieel. Deze begeleiding kan worden gegeven vanuit maatschappelijke organisaties, zoals het jongerenwerk, scholen en jongerenorganisaties.

Ter ondersteuning van bestuurders, ambtenaren en beroepskrachten kan gebruik worden gemaakt van vier cursusmodulen die de projectgroep OLPJ heeft laten ontwikkelen. Het betreft het 'simulatiespel jeugdig besturen' en de modulen 'jeugd-informatie', 'communicatie met jongeren' en 'structureel implementeren van jeugd betrekken'.

- 3 Betrokkenheid van verschillende gemeentelijke sectoren en maatschappelijke organisaties is essentieel. Bij het realiseren van deze betrokkenheid kunnen de volgende tips als leidraad fungeren:
- Het belang van jeugdparticipatie dient door het College van Burgemeester en Wethouders te worden onderschreven. Als dat nog niet is gebeurd, verdient het overweging een coördinerend portefeuille-houder voor jeugdzaken aan te stellen of jeugdzaken over verschillende portefeuilles te verdelen. Laat vastleggen dat voor het coördineren van jeugdparticipatie ambtelijke capaciteit en een budget worden vrijgemaakt.
 - Ga praten met belangrijke sleutelpersonen van relevante gemeentelijke sectoren en maatschappelijke organisaties. Tijdens die gesprekken kan worden verkend welke rol men kan spelen bij de (verdere) ontwikkeling van jeugdparticipatie. Belangrijke sleutelpersonen binnen de gemeente moeten ook van meet af aan worden betrokken bij de contacten met jongeren.
 - Stel een (tijdelijke) projectgroep jeugdparticipatie in, waarin de belangrijkste gemeentelijke sectoren en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigd zijn. Laat ook jongeren aan zo'n projectgroep deelnemen. Het verdient aanbeveling de projectgroep voor te laten zitten door de verantwoordelijke wethouder.
 - De gemeente moet er voor waken taken van maatschappelijke organisaties over te nemen. Met het oog hierop is het essentieel – zoals reeds onder punt 1 is aangegeven – dat organisaties bij het opstellen van een actieplan worden betrokken en de onderlinge rolverdeling helder wordt vastgelegd.

Continueren

Naarmate er in een gemeente meer ervaring is met jeugdparticipatie, krijgt de tweede uitdaging steeds meer aandacht: hoe zorgen we ervoor dat jeugdparticipatie een vanzelfsprekendheid wordt. Voor dit proces is geen blauwdruk te geven, maar op grond van ervaringen van enkele gemeenten die al een eind op weg zijn, kunnen wel een aantal belangrijke succesfactoren onderscheiden worden.

- 1 Jongeren zijn ook op langere termijn de motor van jeugdparticipatie. Er zullen dus ook steeds nieuwe groepen jongeren gemobiliseerd moeten worden. Met het oog hierop is het van belang dat:
 - op een breed front participatie-activiteiten worden ontwikkeld, zodat jongeren uit verschillende maatschappelijke geledingen worden geactiveerd;
 - jongeren en organisaties van jongeren nadrukkelijk medeverantwoordelijk zijn voor het zorgen voor continuïteit in de participatie van jongeren: jongeren met ervaring in participatieprocessen kunnen werving en coaching van nieuwe groepen jongeren op zich nemen;
 - de communicatie tussen jongeren en gemeente een structureel karakter gegeven wordt, bijvoorbeeld in de vorm van een jeugdgemeenteraad of een jongerenpanel. Soortgelijke vormen kunnen binnen maatschappelijke organisaties worden gecreëerd of een belangrijker positie worden gegeven. Denk bijvoorbeeld aan leerlingenraden.
- 2 Houd de aandacht voor jeugdparticipatie binnen de gemeente levend, zowel bij het politiek als het ambtelijk apparaat. Dat kan onder meer door:
 - onderwerpen die met jeugdbeleid te maken hebben regelmatig op de agenda van het College van Burgemeester en Wethouders en van de raad(scommissies) te laten terugkomen. Daarbij kunnen dan ook jongeren worden uitgenodigd;
 - overleg binnen de gemeente zo veel mogelijk op intersectorale leest te schoeien. Binnen deze overleggen kan jeugd en jeugdparticipatie aan de orde worden gesteld;
 - vanuit de politiek aan het management opdracht te verstrekken in jaarplannen en managementsrapportages aan te geven op welke wijze jeugdparticipatie binnen de verschillende diensten gestalte krijgt en wat de resultaten zijn.
- 3 Het aantal maatschappelijke organisaties met aandacht voor jeugdparticipatie moet worden uitgebreid. De olievlékverwerking kan als volgt worden bevorderd:
 - In gemeentelijk subsidiebeleid aandacht voor jeugdparticipatie meenemen als voorwaarde.
 - Het ruimte geven en zo nodig ondersteunen van initiatieven die vanuit organisaties opborrelen. Aangezien dergelijke initiatieven vaak op wijkniveau ontstaan kan de gemeente ook zorgen voor overdracht van (succesvolle onderdelen van) die initiatieven naar andere wijken.

- Netwerkvorming rond jongeren en jeugdparticipatie. De belangrijkste organisaties kunnen participeren in een kernoverleg (als voortzetting van een projectgroep) dat regelmatig bijeenkomt om nieuwe initiatieven voor te bereiden en lopende activiteiten af te stemmen.

Nog een stapje verder is dat ook maatschappelijke organisaties die een wat minder centrale rol spelen met elkaar en met organisaties die aan het kernoverleg deelnemen in contact worden gebracht.

De coördinerend ambtenaar

In aanvang zal de coördinerend ambtenaar vooral een initiërende rol vervullen: er moeten contacten worden gelegd met jongeren en andere relevante betrokkenen en samen met hen moeten plannen worden ontwikkeld en activiteiten in gang worden gezet.

De ambtenaar die jeugdparticipatie moet coördineren heeft daarom een uitdagende taak, waarbij de volgende eigenschappen goed van pas komen:

- Durf om te pionieren en een pragmatische instelling.
- Het belang van jeugdparticipatie niet alleen kunnen uitdragen, maar ook overdragen. Als het alleen bij uitdragen blijft is het risico groot dat de coördinerend ambtenaar als enige verantwoordelijk wordt gesteld voor jeugdparticipatie.
- Het besef dat jeugdparticipatie voor alle betrokkenen een leerproces is. Het is dan ook belangrijk te accepteren dat er dingen verkeerd kunnen gaan. Aan de andere kant is het van belang de dingen die goed gaan zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen.

Na verloop van tijd zal – als het goed is – de nadruk meer komen te liggen bij integratie van jeugdparticipatie in het bestaande beleid. Voor de coördinerend ambtenaar betekent dit echter niet dat de klus nu geklaard is, wel dat zijn/haar taken meer komen te liggen bij uitbreiding en beheer van het netwerk van organisaties die op het gebied van jeugdparticipatie een rol vervullen.

Door deze continue aandacht is jeugdparticipatie zeker geen modegril, maar blijft het een speerpunt binnen het gemeentelijk jeugdbeleid.

1 Inleiding

De handleiding 'Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken' is het derde en laatste deel van een drieluik over jeugdparticipatie dat door de projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid is uitgebracht.

Juni 1997 verscheen 'Jeugdparticipatie, er wordt aan gewerkt'. Met deze publicatie is geïllustreerd dat jeugdparticipatie op vele manieren en op verschillende leefgebieden vorm kan worden gegeven. De projectgroep wilde daarmee in de eerste plaats het enthousiasme overbrengen waarmee dergelijke initiatieven worden uitgevoerd. Tevens is een overzicht gegeven van hulpmiddelen die bij jeugdparticipatie gebruikt kunnen worden.

Begin 1998 is het in samenwerking met Codename Future ontwikkelde 'Draaiboek jeugdparticipatie' uitgebracht. Dit Draaiboek geeft aan hoe gemeenten kunnen inspelen op initiatieven van jongeren en deze initiatieven benut kunnen worden bij de ontwikkeling van jeugdparticipatie. Het Draaiboek is een instrument dat gebruikt kan worden bij de uitvoering van jeugdparticipatie.

In de handleiding 'Jeugdparticipatie, daar blijven we aan werken' ligt het accent veel meer op de beleidsmatige en organisatorische vragen die bij jeugdparticipatie een rol spelen.

Bij het schrijven van deze handleiding is dankbaar gebruik gemaakt van de leerervaringen die zijn opgedaan in acht pilotprojecten jeugdparticipatie in de gemeenten Almere, Assen, Gemert-Bakel, Haarlem, Hengelo, Leerdam, Renkum en Weert. Deze pilotprojecten zijn vanaf najaar 1996 ondersteund door de projectgroep OLPJ en zullen najaar 1998 worden afgerond.

Die afronding betekent dat de projectgroep OLPJ niet meer bij deze projecten betrokken zal zijn; we zijn er echter van overtuigd dat in deze gemeenten aan jeugdparticipatie gewerkt zal blijven worden. In dit motto ligt ook de *doelstelling* van de handleiding jeugdparticipatie besloten: het geven van antwoorden op de vragen van gemeenten die op structurele wijze aan jeugdparticipatie willen werken.

De voorbeelden die in deze handleiding worden gebruikt, zijn niet alleen aan de acht pilotgemeenten ontleend, maar ook aan de gemeenten Veldhoven en Woerden en het stadsdeel Westerpark te Amsterdam.

De handleiding is geen blauwdruk: het proces waarmee jeugdparticipatie geïntegreerd wordt in gemeentelijk beleid heeft veel weg van de strijd om de Camel Trophy. Je komt midden in het oerwoud vast te zitten, moet je auto weer vlot trekken en het is soms onduidelijk of je nog op de goede weg zit. Het is bekend dat zulke reizigers meer baat hebben bij goed gereedschap dan aan mooie plaatjes van de eindbestemming in de reisgids.

Het gereedschap dat deze handleiding biedt, is ondergebracht in vijf hoofdstukken. Vier van deze hoofdstukken behandelen de elementen die voor het slagen van het proces onontbeerlijk zijn:

- In hoofdstuk 3 wordt het belang van een open, flexibele aanpak benadrukt en wordt aangegeven welke voorwaarden noodzakelijk zijn om een dergelijke aanpak te laten slagen.
- In hoofdstuk 4 worden praktische tips gegeven die bij de communicatie met jongeren van pas kunnen komen.
- In hoofdstuk 5 wordt aangegeven hoe het draagvlak binnen de gemeente, met daarbinnen een onderscheid naar politiek en ambtelijk apparaat, ontwikkeld en verbreed kan worden.
- In hoofdstuk 6 is de aandacht gericht op de samenwerking met maatschappelijke organisaties die betrokken kunnen worden bij de ontwikkeling van jeugdparticipatie. We zien de gemeente hier in de rol van regisseur en netwerkontwikkelaar.

Voorafgaand aan deze vier hoofdstukken is een hoofdstuk opgenomen over het belang van jeugdparticipatie. Voor de meeste lezers zal de inhoud daarvan bekend zijn. Hoofdstuk 2 is dan ook vooral bedoeld om argumenten aan te leveren waarmee anderen binnen of buiten het gemeentelijk apparaat van het belang van jeugdparticipatie overtuigd kunnen worden.

2 Het belang van jeugdparticipatie

Het belang van jeugdparticipatie kan vanuit twee invalshoeken worden benaderd. Allereerst is er de sociaal-pedagogische invalshoek; jeugdparticipatie is van belang voor de ontwikkeling van opgroeiende jeugd. In de tweede plaats de bestuurlijke invalshoek: ook overheden – en in het kader van deze handlciding gaat het natuurlijk over gemeenten – hebben profijt van jeugdparticipatie. Beide invalshoeken worden kort toegelicht.

Een bijdehante generatie

De Winter (1995) spreekt van een 'bijdehante generatie' die momenteel opgroeit in Nederland: ze weten veel beter en eerder wat zich afspeelt in de samenleving. Maar er is ook sprake van een zekere eenzijdigheid in de informatie die jeugdigen via tal van kanalen verwerven. De jeugd krijgt te weinig maatschappelijke kansen om de kennis en informatie die zij verwerven in de praktijk toe te passen en zo al doende nieuwe ervaring en kennis op te doen. Bijvoorbeeld over de manier waarop mensen met elkaar om (behoren te) gaan, over het verloop van democratische besluitvorming, over onderhandelen en het respecteren van meningen en belangen van anderen. Ervaring opdoen met dit type processen is volgens De Winter niet alleen belangrijk met het oog op het latere burgerschap als volwassene. Te vaak wordt vergeten dat kinderen en jeugdigen *ook nu medeburgers zijn*. Als kinderen van jongs af aan wordt geleerd dat zij kunnen meepraten, meedenken en meedoen met dingen die zich in hun directe leefomgeving afspelen, dan ontstaat bij hen een gevoel van 'erbij horen' en gewaardeerd worden. Als jongeren eenmaal meerderjarig zijn, wordt plotseling wel een appèl gedaan op vaardigheden en houdingen die zij onvoldoende hebben kunnen oefenen in hun jeugd. De verwijten zijn dan niet van de lucht: de jongeren van nu zouden onvoldoende normbesef hebben, ze zouden maatschappelijke regels aan hun laars lappen en onvoldoende geïnteresseerd zijn in politiek en ze zouden zich laten leiden door eigenbelang en materialisme. Dit negatieve beeld van de jeugd heeft ertoe bijgedragen dat er vooral veel aandacht is voor de problemen die de

jeugd heeft en geeft. Deze problemen moeten vervolgens (door volwassenen) 'opgelost' of 'beheerst' worden. Daarbij gaat men voorbij aan de mogelijkheid dat het maatschappelijke en sociale klimaat waarin de 'jeugd van tegenwoordig' opgroeit onvoldoende kansen biedt aan jeugdigen om positieve kwaliteiten te ontwikkelen en te laten zien. Juist in het ontwikkelen van het 'sociale kapitaal' van kinderen en jongeren schuilt hun grote toekomstwaarde voor de samenleving.

De laatste jaren is een kentering waarneembaar in het denken over de jeugd. Mede onder invloed van het Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat op 8 maart 1995 door Nederland is ondertekend, is meer aandacht en draagvlak aan het ontstaan voor jeugdparticipatie als een belangrijk middel om de sociale binding van de jeugd aan de samenleving te versterken, de jeugd te activeren en een meer positieve, op kansen gerichte, benadering van de jeugd gestalte te geven.

Jeugdparticipatie en modern bestuur

Jeugdparticipatie past heel goed in een moderne opvatting van gemeentelijk bestuur. Veel politici staan positief tegenover het betrekken van jeugd bij het beleid: in veel gemeenten fungeert een wethouder als voorzitter van een werkgroep jeugdparticipatie. De afstand tussen de jeugdige burger en de politiek wordt verkleind; de binding van jeugdigen aan de samenleving wordt versterkt en er zijn directe contacten met afnemers van het gemeentelijk beleid. Maar er zijn meer voordelen:

- Jeugdparticipatie komt tegemoet aan gevoelens van rechtvaardigheid: ook jeugdigen maken deel uit van de Nederlandse samenleving, dus waarom zouden zij niet mee doen bij het bepalen van de koers.
- Gemeenten kunnen via jeugdparticipatie een taak oppakken die wat in de vergetelheid is geraakt: jeugdigen een oefenplek bieden voor democratisch burgerschap.

Bij jeugdparticipatie zijn duidelijke parallellen aan te wijzen met wijk- en buurtbeheer. Die parallellen liggen met name in de relatie die de gemeente met zijn volwassen en jeugdige burgers heeft. Wijk- en buurtbeheer is een middel om de leefbaarheid in wijken en buurten in stand te houden of te verbeteren met een duidelijke inbreng van bewoners. Op welke wijze die inbreng gestalte krijgt, is per gemeente verschillend. In de meest vergaande vorm krijgen bewoners en gebruikers voor een deel zeggenschap over hun eigen buurt, zij het binnen bepaalde randvoorwaarden. De achterliggende filosofie is dat overheid en burgers in een andere verhouding tot elkaar komen te staan. In plaats van consument (afnemen van het aanbod van de gemeente) wordt de burger mede-producent van welzijn en leefbaarheid van de buurt.

Het ligt voor de hand om jeugd bij deze manier van werken te betrekken. Ook zij kunnen immers een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid in de buurt. Gebeurt dit niet, dan bestaat de kans dat de buurt vooral leefbaar is voor volwassenen en minder voor jongeren.

Onderstaand voorbeeld illustreert de relatie tussen jeugdparticipatie en buurtbeheer.

'In de gemeente Weert komen regelmatig groepen jongeren op straat bijeen. Burgers protesteren, jongeren boos, politie klaagt over de vele telefoontjes. De gemeente wil graag dat de wijk- en dorpsraden meer verantwoordelijkheid nemen voor het welbevinden van jongeren in hun eigen leefomgeving en heeft in samenspraak met deze raden een handleiding uitgebracht met manieren om jongeren bij de raden te betrekken. Allerlei ideeën komen daarin aan bod: een jeugdschouw in de wijk met politici, tiener-soosen, gespreksgroepen, deelname aan het bestuur, een evenementen-carrousel om bij toerbeurt iets leuks voor jongeren te organiseren, enz. Sommige wijkraden nemen die handschoen op en maken nu beleid voor jongeren. Eén van de eerste daden is het aanstellen van een jeugdcontactpersoon, die de jeugd meer bij de wijkraad gaat betrekken'.

3 Een open plan van aanpak

Voor het betrekken van jeugd bij het gemeentelijk beleid is geen standaard model te geven. Het proces waarmee jeugdparticipatie structureel onderdeel wordt van gemeentelijk jeugdbeleid is als de jeugd zelf: dynamisch, niet aan strakke regels gebonden en uitdagend.

Er bestaat geen masterplan, geen reisplan waarin route en eindbestemming al vastliggen. Gemeenten kiezen de vorm die het beste aansluit bij de bestaande beleidsprioriteiten en de ontwikkelingen in het werkveld. Sommige gemeenten organiseren een startconferentie, waar jongeren, instanties en gemeente hun zegje doen en afspraken voor de lange termijn maken. Anderen organiseren gesprekken tussen leden van het college van B en W en jongeren. Weer anderen zetten een jeugdraad op. Is het directe gesprek tussen college en jongeren belangrijker dan krijgen gespreksgroepen die periodiek met de wethouders overleggen de prioriteit. Heeft het kinderbeleid de aandacht, dan sluit daar een kinderraad goed op aan.

Samen aan een nieuw onderwerp werken, kan voor een doorbraak zorgen:

‘De gemeente Almere gaf in een eerste gesprek haar visie op de rol van jeugdparticipatie: jongeren als kritische tegenspelers van het gemeentelijk beleid. Vele vergaderingen verder wordt die visie nu in praktijk gebracht. Er is een gemitereerde groep jongeren aan de slag met een eigen budget en barstensvol vragen over uitgaan en vrije tijd. De eerste vraag van de jongeren is bestemd voor de burgemeester: waarom er ondanks een positief raadsbesluit in de gemeente nog geen coffeeshop aanwezig is.’

Kortom, de gemeente die jeugdparticipatie serieus neemt, moet bereid zijn zich te laten verrassen. Juist bij jeugdparticipatie – waarbij eigen initiatief en verantwoordelijkheid speerpunten zijn – luistert deze wisselwerking heel nauw. Initiatieven van gemeenten die – hoe goed bedoeld ook – *niet* in wisselwerking met jeugdige initiatiefnemers tot stand zijn gekomen (een pure top-down benadering) zullen stranden op gebrek aan animo bij de doelgroep. In de praktijk betekent dit dat de gemeenten en uitvoerende organisaties bereid en in staat moeten zijn om flexibel in te spelen op wat van ‘onderaf’ opborrelt.

Zoals ook bij gemeentelijk beleid dat gericht is op een actievere rol van volwassen bewoners kan op het gebied van jeugdparticipatie het beste een open aanpak worden gevolgd¹. Om te voorkomen dat een open aanpak onttaardt in een stuurloos proces moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan.

■ Zie ook: Idenburg Ph.A. en P.F. van Soomerem. ‘Willen kun je niet leren; Eindrapportage van het experiment Integrale Vernieuwing, Den Haag’, augustus 1994.

Een gemeenschappelijk doel

Het is noodzakelijk om doelstellingen te formuleren over wat gemeente, instellingen en jongeren op het gebied van jeugdparticipatie willen bereiken. Het belang daarvan is niet dat deze doelstellingen per se gehaald moeten worden, maar wel dat overeenstemming bestaat over de richting waarin de optocht zich in beweging zet. Vanuit de gemeente bezien moet er op gelet worden dat die doelstellingen aansluiten op het eigen beleid en wat er met jeugdparticipatie aan het beleid toegevoegd moet worden. Het is van belang dat de gemeente zich eerst bezint op de vraag wat zij met jeugdparticipatie wil alvorens zij met jongeren en maatschappelijke organisaties over dit onderwerp van gedachten gaat wisselen. Bij het bepalen van de doelstellingen is ook van belang dat de betrokkenen hetzelfde bedoelen als zij het over jeugdparticipatie hebben. Dit vraagt om een definitie van jeugdparticipatie. De ervaringen in pilotgemeenten hebben geleerd dat het onderscheid tussen politieke en maatschappelijke participatie weinig bruikbaar is omdat de beide begrippen sterk overlappen.

In Haarlem is gekozen voor de volgende praktische definitie:

Jeugdparticipatie betreft de deelname van jeugdigen aan activiteiten gericht op:

- *het veranderen of verbeteren van voor jeugdigen relevante zaken in hun leefomgeving*
- *het beïnvloeden van het (lokale) overheidsbeleid.*

Een cultuur van samen leren

Bij een open aanpak past een open instelling. Jongeren, bestuurders, politici, ambtenaren en beroepskrachten van instellingen moeten bereid zijn naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren. Essentieel is een cultuur van veel contact, (informele) communicatie, samenwerken en daardoor de durf om onbekende wegen in te slaan.

Ieder zijn rol

Een gevaar dat bij een open aanpak dreigt, is dat iedereen door elkaar gaat rennen en elkaars werk gaat zitten doen. Zo is er nogal eens sprake van onduidelijkheid over de rollen van de gemeente en van het jongerenwerk: een gemeente die zelf contact legt met jongeren, wordt door het jongerenwerk soms met enige scepsis bekeken. Het is dan ook goed dat al snel wordt vastgelegd wat ieders rol is bij het bevorderen van jeugdparticipatie. Grofweg samengevat ziet de rolverdeling er als volgt uit:

- Jongeren geven hun mening over zaken die voor jongeren zelf en de gemeente belangrijk zijn en zetten zich in voor voorzieningen die voor jongeren belangrijk zijn.
- De gemeente is regisseur van het jeugdbeleid en laat zich bij de beleidsontwikkeling voeden door inzichten van jongeren en informatie vanuit het jongerenwerk en relevante jongerenorganisaties. Met het oog hierop is het noodzakelijk dat de gemeente ook rechtstreeks – en niet alleen indirect via het jongerenwerk – contacten heeft met jongeren. Persoonlijke contacten met jongeren geven een beter inzicht in hun leefsituatie en verkleinen de afstand.
- Het jongerenwerk en jongerenorganisaties zijn bij uitstek geschikt om jongeren te werven voor en te coachen bij participatie-activiteiten.

Een goed kompas: toetsingscriteria

Om te kunnen nagaan of het proces nog steeds in de gewenste richting gaat, moet men over een kompas beschikken. In dit geval bestaat het kompas uit toetsingscriteria. De precieze formulering van die criteria verschilt per gemeente, maar er zijn twee aspecten die overal terug te vinden zijn:

- Het gemeentelijk beleid en het aanbod van voorzieningen raken steeds beter afgestemd op de vraag van de jeugd.
- De jongeren zijn enthousiast over hun rol.

Een plan van aanpak

Een gemeente die serieus werk wil maken van jeugdparticipatie doet er goed aan in samenwerking met de betrokken organisaties en jongeren een plan van aanpak op te stellen. In zo'n plan worden doelstellingen, rolverdeling en toetsingscriteria opgenomen. Om de zaak ook echt in beweging te krijgen, is het nodig om aan te geven welke activiteiten uitgevoerd gaan worden. Gelet op het dynamische karakter van jeugdparticipatie gaat het hier om activiteiten die op korte termijn te realiseren zijn.

Ten slotte is het van belang aandacht te besteden aan randvoorwaarden:

- Beschikbaar budget voor activiteiten van jongeren en voor deskundigheidsbevordering voor bestuurders en ambtenaren en voor begeleiding van jongeren.
- De tijd die de verschillende betrokkenen aan jeugdparticipatie gaan besteden.

4 Communicatie

4.1 Inleiding

Communicatie tussen jongeren en volwassenen is het sleutelbegrip bij jeugdparticipatie. Er wordt veel over jeugd gesproken. Binnen het jeugdbeleid is het echter nog geen vanzelfsprekendheid om met jongeren te praten over hun wensen, meningen en problemen. Ook als jongeren aanwezig zijn, wordt er in plaats van met jongeren vaak over jongeren vergaderd. Een goed jeugdbeleid maakt echter wel degelijk gebruik van de ideeën, initiatieven en oplossingsrichtingen van jongeren zelf.

Het belang van jongeren serieus nemen en hen medeverantwoordelijkheid geven, wordt door steeds meer ~~gemeenten~~ onderschreven. Maar het daadwerkelijk communiceren met jongeren wordt in de praktijk lastig gevonden. Jongeren communiceren ook heel anders dan volwassenen. Jongeren zijn in hun reacties spontaan, impulsief en pragmatisch; volwassenen (en zeker ~~politici en ambtenaren~~) communiceren veel meer afstandelijk, abstract en strategisch. In dit hoofdstuk worden eerst enkele aandachtspunten geformuleerd voor het verbeteren van de communicatie met jongeren. Vervolgens wordt ingegaan op verschillende mogelijkheden om contacten met jongeren op gang te brengen. Het mooiste is als er aangesloten kan worden bij een initiatief van jongeren. Andere mogelijkheden liggen in het doen van onderzoek onder jongeren en het organiseren van een conferentie met jongeren. Jeugdparticipatie gaat echter verder dan het in contact komen met jongeren.

De uitdaging ligt nog meer in het *bestendigen* van de contacten en het steeds vinden van *nieuwe jongeren* die willen participeren. Ook aan dit onderwerp wordt aandacht besteed.

V
Organisaties
Bestuurs

4.2 Aandachtspunten

In deze paragraaf worden enkele aandachtspunten beschreven die van groot belang zijn in de communicatie tussen jongeren en volwassenen. Gemeenschappelijk element van deze aandachtspunten is dat er rekening gehouden moet worden met de belevingswereld van jongeren.

Uit de eerste jongerenkrant van Leerdam (januari 1998) wordt duidelijk wat er kan gebeuren als er onvoldoende rekening gehouden wordt met enkele basisregels.

“Ten eerste moeten volwassenen en jongeren leren met elkaar om te gaan. Want volwassenen praten vaak in een soort super beleefde turbotaal en jongeren in een wat grovere turbotaal. Vaak wordt er juist niet goed geluisterd naar jongeren als ze wat willen zeggen. En dan hebben die jongeren er meestal geen zin meer in. Er wordt dus van jongeren verwacht dat ze daar wat aan gaan doen. Maar nou

gaan die volwassenen naar de jongeren toe (als ze daar al de moeite voor willen nemen) om een praatje te houden in een soort wartaal waar wij geen moer van snappen. Nou, dan is de reactie ook meestal: Daar hebben we dus helemaal geen zin in, om de doodsimpele reden dat we er dus niks van begrepen hebben."

Concreet en snel realiseerbaar

V₂

Het praten met jongeren moet ergens over gaan: jongeren kennen een sterke doeroriëntatie en werken graag aan iets concreets. Zaken waarbij jongeren worden betrokken moeten dan ook concreet zijn, dicht bij huis en op korte termijn te realiseren (bijvoorbeeld de inrichting van een speelplaats, het uitgeven van een jongerenkrant, een speelgoeduitleenproject).

V₃

Bij het formuleren van concrete actiepunten is het belangrijk om zo snel mogelijk duidelijk te maken wat al dan niet haalbaar is. Niet ieder voorstel kan en hoeft gehonoreerd te worden. Maak wel duidelijk waarom het niet realiseerbaar is: wek geen valse verwachtingen. Jongeren blijken dan best bereid te zijn om mee te denken over alternatieven.

Een leidraad is dat jongeren niet onredelijk zijn, en dat ze genoeg realiteitszin hebben om in te zien dat sommige van hun wensen niet (op korte termijn) gerealiseerd kunnen worden. Eveneens kan inzicht in de beperkingen en mogelijkheden van het gemeentelijk beleid (middelen, bevoegdheden) bijdragen aan die realiteitszin.

Jongeren willen vaak dat dingen sneller gaan dan mogelijk is: ambtelijke molens malen langzaam. Ze worden daardoor (terecht) nog wel eens ongeduldig. Procedures dienen zo helder mogelijk gemaakt te worden. Als er een duidelijke termijn genoemd wordt, blijken jongeren die over het algemeen te accepteren. Verder is het belangrijk geen toezeggingen te doen die niet waargemaakt kunnen worden. Een suggestie is om bij de start te zorgen voor wat 'kleinere' activiteiten, die weinig tijd en geld kosten. Zodat iets tastbaars in gang gezet kan worden.

Heldere informatie

V₄

Jongeren zijn informeel en pragmatisch ingesteld. Om jongeren daadwerkelijk over iets mee te laten praten dienen ze goed geïnformeerd te worden. Bij de start dient duidelijk gemaakt te worden waarom jongeren worden betrokken en wat hun rol is. Tevens dient het belang voor jongeren zelf duidelijk aangegeven te worden. Daarnaast dienen de jongeren zowel geïnformeerd te worden over de randvoorwaarden bij projecten als over concrete aspecten rondom de uitvoering van plannen. Ook terugkoppeling over

Te

V₅

de stand van zaken is erg belangrijk. Als jongeren langere tijd niets horen, denken ze dat er ook niets gebeurt. In een overleg moeten begrippen helder gedefinieerd te worden. Als een wethouder toezegt dat een plan voor bijvoorbeeld een skatebaan 'snel' gerealiseerd zal worden, denkt zijn ambtenaar eerder aan een half jaar, terwijl een jongere denkt dat hij de volgende maand al kan gaan skaten.

V₆

Verder is het van belang dat de informatie is aangepast aan de verschillende leeftijds-groepen en dat er gebruik gemaakt wordt van begrijpelijke taal.

V₇ Een kernachtig opgestelde flyer met foto's werkt zeker bij jongeren veel beter dan een dikke ambtelijke notitie. Informatie die via flyers op scholen uitgedeeld wordt heeft een groot bereik. Andere mogelijke communicatiemiddelen, waarvan gebruik gemaakt kan worden, zijn een internet-site voor jongeren, lesbrieven, video en/of een regelmatig verschijnende nieuwsbrief.

Het is overigens ook van belang om andere belanghebbenden goed te informeren. Door bijvoorbeeld een overleg tussen jongeren en buurtbewoners te organiseren om draagvlak te krijgen voor de inrichting van een jongerenontmoetingsplaats. Het reële gevaar bestaat anders dat afspraken met jongeren niet nagekomen kunnen worden, omdat buurtbewoners niet akkoord gaan. Ook dient gedacht te worden aan het informeren van andere gemeentelijke afdelingen of diensten.

Serius nemen

V_i Jongeren willen serius genomen worden. Degenen die met de jongeren rond de tafel zitten moeten echt geïnteresseerd zijn in de mening en ideeën van jongeren. Hun wensen dienen serius genomen te worden en – waar mogelijk – gevolgd te worden door concrete acties. Tijdens een bespreking met jongeren is het belangrijk dat de voorzitter bewaakt dat het voor de jongeren steeds begrijpelijk blijft. Regelmatig moet kort worden samengevat.

Maar Ook moet aan de jongeren die aan het overleg deelnemen voldoende ruimte gegeven worden. Het gevaar bestaat dat ze het gevoel krijgen er wel bij te mogen zitten maar dat het uiteindelijk toch gaat zoals de volwassenen willen. Er moet daarom steeds

teruggekoppeld worden: willen jullie dit, wat denken jullie hierover, zijn jullie het hiermee eens? enz. Jongeren kunnen ook zelf besprekingen voorzitten, mits ze goed voorbereid zijn.

Jongeren serieus nemen betekent ook dat ze de ruimte moeten krijgen om te leren, om fouten te maken, om dingen zelf te ontdekken en ervaring op te doen.

Jongeren moeten ook keuzes kunnen maken. Dit kan betekenen dat er een andere koers gevaren wordt dan van te voren door de volwassenen was bedacht.

■ Het alleen de woorden zijn belangrijk, maar ook de houding van volwassenen naar jongeren is cruciaal. In onderzoekspanels brengen jongeren nogal eens naar voren dat het contact met volwassenen naar hun idee vaak te wensen over laat: “ze horen ons wel, maar ze luisteren niet”.

Verwacht niet dat jongeren zich aanpassen aan de ambtelijke cultuur, maar sluit aan bij de verwachtingen, meningen en abstractieniveau (dus zeer concreet) van de jongeren. Dit is in het begin soms moeilijk, maar uiteindelijk heel leuk om te doen.

Ondersteuning

Jongeren dienen in hun initiatieven ondersteund te worden door volwassenen, bijvoorbeeld vanuit het jongerenwerk. De ondersteuning mag niet zover gaan dat initiatieven worden overgenomen, maar moet er op gericht zijn jongeren zo veel mogelijk zelf te laten doen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de leeftijd van de jongeren. Hoe ouder de jongeren, hoe meer ze zelf kunnen doen. ‘Oudere jongeren’ kunnen ook als coach voor jongere kinderen fungeren.

Coaching kan bestaan uit het organiseren van een vooroverleg, waarin jongeren hun vragen en ideeën verkennen en formuleren om die vervolgens aan de gemeente voor te leggen. Daarbij kan aandacht worden geschonken aan de te verwachten reactie van de gemeente en hoe jongeren daar weer op in kunnen gaan.

Niet alleen in de initiatief-fase, maar ook in de fase waarin de plannen worden uitgevoerd dienen jongeren ondersteund te worden. Heel belangrijk daarbij is dat jongeren regelmatig op de hoogte gehouden worden van de voortgang en dat beslissingen gezamenlijk genomen worden.

Persoonlijk

Jongeren denken niet in functies, maar in personen. Heel belangrijk is dat jongeren te maken krijgen met vaste contactpersonen en niet met elkaar afwisselende ambtenaren. Verder waarderen jongeren het als ambtenaren en wethouders zelf in de wijk komen kijken en gesprekken aangaan met jongeren uit de buurt. In een jeugdwijkschouw kan gekeken worden naar plus- en minpunten van de wijk voor jongeren en kunnen ideeën verzameld worden om de leefbaarheid voor de jongeren te vergroten.

Niet zo, maar zo

Voor de communicatie met jongeren is in enkele pilotgemeenten, als leidraad voor volwassenen, het volgende overzicht met praktische tips gebruikt.

Het verkleinwoord

'Consensusje' (overeenstemming) is even onbegrijpelijk voor een 10-jarige als 'consensus'. Toch worden, in een poging om dichterbij de wereld van de jeugdige te staan, nogal eens verkleinwoorden gebruikt. Dat werkt niet en klinkt denigrerend.

Een half woord

"Leuk idee heb je, maar het is niet haalbaar." Als dat wordt gezegd weet de gemiddelde politicus en uitvoerend werker precies hoe de vlag erbij hangt. Jongeren weten dat niet. Hoezo niet haalbaar, vragen zij zich af, ... en wat is eigenlijk haalbaar? Een half woord is dus niet genoeg.

Het 'wetbouder Hekking'-effect (gemeente Juinen)

Natuurlijk zijn politieke partijen niet hetzelfde en doet de ene plaats het anders dan de andere. Toch kunnen jongeren het meestal absoluut niet volgen als volwassen partijen onderling in discussie gaan in plaats van met jongeren zelf. Om dat te voorkomen is het handig om vooral in te gaan op vragen en opmerkingen van jongeren en daar uw eigen (politiek gekleurde, plaatselijk bepaalde) reacties op te geven.

Het politieke is persoonlijk

Het is vaak hartverwarmend om te zien hoe enthousiast jongeren kunnen zijn over hun eigen plannen. Zij vereenzelvigen zich met het plan en kritiek op hun ideeën is dan vaak kritiek op hen. Het is niet nodig om mild te zijn over ideeën die u echt onzin vindt. Het is wel verstandig om bij het brengen van de boodschap er rekening mee te houden dat ze deze kritiek persoonlijk zullen opvatten.

Constructief (opbouwend)

Constructief is een woord dat jeugdigen niet altijd zullen kennen, maar heel erg goed aanvoelen. Geef in een overleg dus niet alleen aan wat er niet kan, maar ook hoe het wel kan. Jongeren verwachten dat wanneer u aangeeft het ergens niet mee eens te zijn u dan ook met een alternatief (andere mogelijkheid) komt.

"Dat nemen we mee"

Een absolute domper aan het eind van een gesprek is wel de opmerking "Dat nemen we mee". Jongeren willen absoluut weten wat er met hun ideeën gedaan wordt en wanneer zij daarover weer wat horen. Als er geen inhoudelijke toezeggingen zijn of gedaan kunnen worden, dan kan er toch zeker wel een afspraak gemaakt worden hoe u ermee aan de slag gaat en wanneer zij weer wat van u horen.

Wilt u afronden?

De mogelijkheid van jongeren om zich te concentreren op één verhaal is beperkt. Hoe helder de discussie (het gesprek) ook verloopt, jongeren zijn er niet aan gewend en kunnen daarom alleen sneller vermoeid of vervuild raken. Kort van stof, 'to the point' blijven is dan ook een absolute must.

4.3 Eerste contacten met jongeren

Het is van belang om jongeren via verschillende kanalen te werven. Op die manier wordt gezorgd voor een gemêleerde samenstelling, wat betreft achtergrond en leeftijd. Werving kan bijvoorbeeld gebeuren via scholen, jongerenorganisaties, streetcornerwork, jeugdwelzijnswerk, sportverenigingen, speeltuinverenigingen, een jongereninformatiepunt, etc.

Opgepast dient te worden voor een oververtegenwoordiging van een bepaalde subgroep. Het gevaar bestaat dat andere jongeren dan afhaken.

Zo liepen in Renkum veel jongeren bij de eerste bijeenkomst weg op het moment dat ze een grote groep 'gabbers' in de zaal zagen zitten. De gemeente is serieus ingegaan op de wensen van de gabbergroep en heeft vervolgens uit deze groep twee vertegenwoordigers gevraagd, die in een meer gemêleerd gezelschap verder praten.

Als eenmaal een groep jongeren meedoet, is het veel makkelijker om andere jongeren te interesseren. Mond tot mond reclame werkt het best in de werving van nieuwe jongeren. Ook hierbij is het van belang een gemengd samengestelde groep jongeren te hebben. Jongeren betrekken namelijk vooral jongeren uit hun eigen subcultuur en vaak van hun eigen leeftijd en sekse.

Als een gemeente contacten met jongeren wil opbouwen zijn er twee mogelijke strategieën:

- 1 Aansluiten bij bestaande initiatieven/vragen van jongeren.
- 2 Actief de wensen en behoeften van jongeren in kaart brengen.

Aansluiten bij initiatief van jongeren

Deze strategie heeft als voordeel dat de gemeente geen aparte activiteiten hoeft te organiseren om met jongeren in contact te komen. Bovendien heeft men gelijk een concreet onderwerp bij de kop dat jongeren aanspreekt. In veel gemeenten hebben jongeren wensen ten aanzien van recreatieve voorzieningen, bijvoorbeeld over het behoud van speelveldjes, het creëren van hangplekken of het ontbreken van bepaalde uitgaansgelegenheden. Soms stappen jongeren zelf naar de gemeente toe met dergelijke verzoeken. In andere gevallen gaat het initiatief van de gemeente uit, zoals ook in het onderstaande voorbeeld het geval is.

Na een herindeling heeft de nieuwe ambtenaar jeugdbeleid als eerste een wens van jongeren op de agenda geplaatst: het realiseren van twee skatebanen in de plaatsen Gemert en Bakel. Tot het aanleggen van één baan is inmiddels besloten. De andere skatebaan, in Bakel, is op veel protest van bewoners gestuit omdat zij overlast vrezen. Als gevolg hiervan is over de aanleg nog niet besloten. Conclusie van de gemeente is dat eerst draagvlak onder de bewoners gecreëerd moet worden door hen te betrekken bij de lokatiekeuze.

Inventarisatie van wensen

Om de wensen van jongeren te achterhalen kunnen twee methoden worden gevolgd: een eerste methode is *het doen van onderzoek*. Via interviews kan onder meer inzicht worden verkregen in de leefwereld van jongeren en hun oordeel over vrijetijdsvoorzieningen. Het verdient overweging om het onderzoek door jongeren zelf te laten uitvoeren. Er zijn organisaties die jongeren trainen om hun leeftijdgenoten te interviewen.

Als representativiteit belangrijk is, kan gekozen worden voor het houden van een (schriftelijke) enquête. Het voordeel is dat hiermee een veel groter aantal jongeren bereikt wordt. Een naddeel is dat veel minder diepgaande informatie verzameld wordt en er meestal weinig wensen en ideeën boven tafel komen. Vaak worden beide onderzoeksmethoden gecombineerd.

Eerst wordt een enquête onder een grote groep jongeren afgenomen. Op grond van de resultaten van deze enquêtes worden thema's gekozen die met kleine groepen jongeren worden besproken.

Een tweede methode om wensen van jongeren te inventariseren is het organiseren van een *conferentie*. In vijf van de acht pilotgemeenten is de uitvoeringsfase ingeluid met een startconferentie. Door middel van deze startconferenties is gezorgd voor de inbreng van wensen en ideeën van jongeren, onder meer op het gebied van jeugdbeleid en de inrichting van openbare ruimte. Ook zijn de startconferenties gebruikt om jongeren te werven voor vervolg activiteiten.

Tevens dienden de startconferenties om het draagvlak binnen de gemeentelijke organisatie te verbreden. Over het algemeen was de opkomst van jongeren, ambtenaren en beroepskrachten uit het jongerenwerk goed en het enthousiasme onder de deelnemers groot. In onderstaande beschrijving zijn elementen van de verschillende startconferenties bijeengebracht.

Voorbereiding

Een goede voorbereiding die in de meeste gemeenten door provinciale steunfuncties werd verzorgd, is cruciaal. Via verschillende kanalen zijn jongeren geworven; bijvoorbeeld via scholen, buurt/welzijnswerk, jeugd(zelf)organisaties, maar ook via de kabelkrant, een interview met de verantwoordelijk wethouder in de regionale krant en door jongeren direct aan te spreken.

Daarnaast zijn zo veel mogelijk wethouders, gemeenteraadsleden, ambtenaren en vertegenwoordigers van relevante instellingen en organisaties (zoals politie, jeugdwelzijnsorganisaties, scholen, e.d.) uitgenodigd. In Haarlem bleek dat met name de aanwezigheid van de wethouder van financiën heel handig was, want er werden veel vragen gesteld en verzoeken ingediend die ook financiële consequenties hadden. De jongeren hebben zich in groepjes voorbereid en concrete 'actielijstjes' aan het adres van de gemeente opgesteld. De groepjes werden hierbij door volwassenen begeleid (wat iets anders is dan sturing!). Op de lijstjes is aangegeven wat de jongeren zelf willen doen om plannen te realiseren, wat ze van de gemeente verwachten en welke bijdrage andere instellingen dienen te leveren. Het gaat dus niet om het vrijblijvend droppen van wensen, maar jongeren dienen zich ook in te zetten bij de realisatie daarvan.

De dag zelf

Het programma voor de conferentie moet voor jongeren aantrekkelijk zijn; dus zo min mogelijk toespraken, maar vooral dialoog tussen jongeren en volwassenen. Daarnaast kunnen speciale acts worden gebruikt om de dag op te luisteren. Zo hebben in Hengelo lokaal bekende rappers opgetreden op de startconferentie (die in een discotheek is gehouden). Aan het eind culmineerde de startconferentie in de uitreiking van twee geldprijzen van f 500,- voor jongereninitiatieven. Dit was een goede binder (velen bleven tot duidelijk was of hun idee de prijs kreeg) en leverde een leuke officiële afsluiting op voor de wethouder. Bovendien zorgt het voor een snel en concreet resultaat.

In Leerdam is er voor gekozen tijdens de startconferentie jongeren, politici, ambtenaren en vertegenwoordigers van instellingen in kleine werkgroepen te laten praten over de door de jongeren gemaakte voorstellen. Omdat jongeren tijdens de voorbereiding serieus aan de slag geweest waren, konden zij hun ideeën beargumenteerd neerzetten en oogstten zij begrip bij volwassenen. Het grootste probleem in de communicatie ontstond toen door de gemeente duidelijk gemaakt moest worden wat er nu concreet (heel concreet!) met de voorstellen zou gaan gebeuren.

Follow-up

Aan een startconferentie dient wel binnen afzienbare tijd (termijn afspreken op de dag zelf) een concreet vervolg gegeven te worden. Op de dag zelf ontstaat er een sfeer van 'we gaan er met z'n allen de schouders onder zetten', en daar moet snel van geprofiteerd worden.

In Haarlem is na de conferentie de opbrengst van de dag besproken en is aan zoveel mogelijk punten een concrete follow-up gegeven. Over de (plannen voor) de follow-up is per brief (ondertekend door de wethouder) teruggerapporteerd aan alle jongeren die op de startconferentie aanwezig waren.

In Hengelo is tijdens de startconferentie afgesproken een aantal thema's verder uit te werken. De uitkomsten daarvan zijn weer teruggekoppeld naar alle jongeren, die deelgenomen hebben aan de startconferentie. Inmiddels is er een jeugdpanel voor skatevoorzieningen gevormd en is een jeugdpanel op het gebied van sportbeoefening in voorbereiding. Voorts is er een groep jongeren die een reactie geeft op de plannen voor de herinrichting van de binnenstad. Tenslotte is met het oog op het thema discriminatie in de horeca besloten dat enkele jongeren deel uitmaken van het overleg met gemeente, politiek en horeca-ondernemers over het horeca-convenant.

4.4 Bestendinging van contacten met jongeren

Nadat er contacten gelegd zijn, komt de gemeente voor de vraag te staan hoe deze contacten gecontinueerd en (mooier nog) uitgebreid kunnen worden. Op een of andere manier zal structuur in de contacten gebracht moeten worden. Dat is niet simpel omdat jongeren over het algemeen makkelijker te motiveren zijn voor incidentele communicatie.

Om contacten vast te houden is het in ieder geval van belang om regelmatig terug te koppelen en jongeren te informeren (zie aandachtspunten in 4.2). Er dient voor gezorgd te worden dat er ook daadwerkelijk iets gebeurt met de wensen en ideeën van jeugdigen (resultaat gerichtheid). Als ze zich serieus genomen voelen, zullen ze bereid zijn zich ook verder in te zetten.

Verder is het essentieel om steeds weer nieuwe initiatieven te ontplooien en daar weer (deels) nieuwe jongeren voor te interesseren. Het is belangrijker om steeds opnieuw jongeren te betrekken, dan alleen met een klein exclusief groepje te overleggen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om contacten tussen gemeente en jongeren een meer structureel karakter te geven. De belangrijkste zijn: de jeugd- of kindergemeenteraad, de jongerenadviesraad en jeugdpanels. Bij al deze vormen is begeleiding door volwassenen essentieel.

Een *jeudgemeenteraad* (12 jaar en ouder) of een *kindergemeenteraad* (8-12 jaar) bestaat uit een kleine vaste groep jongeren die regelmatig bij elkaar komt onder voorzitterschap van de burgemeester of een wethouder. Bij veel van deze raden is het leerdoel het belangrijkste: jongeren krijgen inzicht in het functioneren van de lokale politiek.

Beïnvloeding van het gemeentelijke beleid komt vaak op de tweede plaats. Soms heeft de raad een eigen budget waaruit projecten ten behoeve van de jeugd kunnen worden gefinancierd. Bij het instellen van een jeugdgemeenteraad doet zich een aantal problemen voor, dat niet altijd even eenvoudig is op te lossen. In de eerste plaats moet gewaakt worden voor een eenzijdige samenstelling van de Raad. Hoger opgeleide jongeren zijn vaak oververtegenwoordigd, terwijl een afspiegeling van de jongeren meer op zijn plaats zou zijn. Daarnaast is de vraag hoe de jongerenraad wordt ingesteld. Gaat dat aan de hand van verkiezingen of worden jongeren rechtstreeks benaderd, bijvoorbeeld op scholen. Verkiezingen zijn nogal zwaar en tijdrovend. Een rechtstreekse benadering is minder democratisch, maar wel praktischer. Onderwerpen waar jongerenraden zich onder andere mee bezig houden zijn: de aanleg van verkeersdrempels, de installatie van een jongereninformatiepunt, nachtbussen, milieu, homoseksualiteit, speeltuinen, etc.

Een tweede mogelijkheid om structuur in het contact met jongeren te brengen is het vormen van een *jongerenadviesraad*, zoals bijvoorbeeld in Veldhoven heeft plaatsgevonden. Een jongerenadviesraad heeft een minder geformaliseerd karakter dan een jeugdgemeenteraad. Zo'n adviesraad kan de gemeente gevraagd en ongevraagd advies geven over allerlei onderwerpen die voor jongeren direct van belang zijn, zoals de totstandkoming van een nieuw jongeren centrum of het aanbod van de muzikschool.

In Veldhoven bestaat de jeugdadviesraad uit een vaste kern van 10-15 jongeren, in leeftijd variërend van 14 tot 18 jaar en in opleidingsniveau van MAVO tot VWO. De leden van de adviesraad houden regelmatig contact met andere jongeren in de gemeente zodat de adviezen gebaseerd zijn op meningen van een groot aantal jongeren. Voorts zorgen zij in overleg met de begeleidend ambtenaar regelmatig voor rekrutering van nieuwe leden.

Jeugdpanels vormen de derde mogelijkheid. In veel gemeenten worden panels georganiseerd rond bepaalde thema's, zoals vrije tijd, milieu of discriminatie. Het doel is in eerste instantie vooral gelegen in het inventariseren van meningen en wensen van jongeren en vervolgens het doen van voorstellen.

In Hengelo is door het jongerenwerk ter voorbereiding op de vorming van een panel over skatevoorzieningen een informatieve bijeenkomst georganiseerd.

Deze bijeenkomst is door ruim honderd jongeren van zeer uiteenlopende leeftijd bezocht. Er is een panel geformeerd van ongeveer 15 jongeren dat concrete voorstellen gaat ontwikkelen voor skatevoorzieningen. Een kleiner werkgroepje bereidt de bijeenkomsten van het panel voor.

Het is vanzelfsprekend niet mogelijk om een voorkeur voor een van de bovenstaande vormen aan te geven. De keus voor een van de vormen is sterk afhankelijk van het belangrijkste doel dat de betrokkenen (dus ook jongeren!) aan meer permanente contacten tussen gemeente en jongeren verbinden.

In schema weergegeven:

Belangrijkste doel:

Leren hoe politiek functioneert

Gevraagd en ongevraagd advies geven

Inventariseren van meningen

Vorm:

Jeugdgemeenteraad

Jeugdadviesraad

Themagewijze jeugdpanels

Er kan bij het tot stand brengen van een meer structurele vorm van communicatie tussen gemeente en jongeren natuurlijk ook van nieuwe media gebruik worden gemaakt: een vorm van communicatie die onder veel jongeren populair is.

In het Amsterdamse stadsdeel Westerpark is een website ontwikkeld, waarmee jongeren klachten en wensen die te maken hebben met de leefbaarheid van hun buurt aan het stadsdeel kunnen doorgeven. Voorsnog is alleen het buurtcentrum (dat ook projecten op het gebied van leefbaarheid verzorgt) aangesloten op deze website, maar het ligt in de bedoeling ook scholen van een aansluiting te voorzien.

5 Verbreding intern draagvlak

5.1 Inleiding

De gemeente moet de randvoorwaarden scheppen om jeugdparticipatie tot ontwikkeling te laten komen. Daarvoor is draagvlak binnen de politiek en het ambtelijk apparaat noodzakelijk. Het is essentieel dat jongeren daarbij al vanaf de start een rol spelen. Op die manier wordt voorkomen dat de meningsvorming over jeugdparticipatie al meteen terecht komt in discussies over de 'vorm' waarin jeugdparticipatie moet worden gegoten. Jongeren dragen immers direct concrete onderwerpen aan, die bij de invulling van jeugdparticipatie van belang zijn. Over het algemeen betreft dit onderwerpen die direct van invloed zijn op de leefwereld van jongeren: speelruimte voor kinderen, skatebanen, hangplekken en discriminatie zijn onderwerpen die in de meeste gemeenten aan de orde komen.

Dit leidt tot overleg tussen gemeente en jongeren dat een ad-hoc karakter draagt. ■
Het verloop van tijd is het nuttig hier meer structuur in aan te brengen. Als dat achterwege wordt gelaten, is het risico groot dat de aandacht voor jeugdparticipatie binnen de politiek en het ambtelijk apparaat weer verflauwt.

In dit hoofdstuk wordt aangegeven op welke wijze het ontwikkelen en het verbreden van draagvlak voor jeugdparticipatie binnen een gemeente bevorderd kan worden. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de politiek (B en W en gemeenteraad) en het ambtelijk apparaat.

5.2 Politiek en jeugdparticipatie

Het beste aangrijpingspunt om jeugdparticipatie onder de aandacht te brengen, is een initiatief of signaal van jongeren.

De gemeente Veldhoven werd jaren geleden geconfronteerd met een groepje jongeren dat vond dat een jongerencentrum geen overbodige luxe zou zijn. De verantwoordelijke wethouder en de ambtenaar gingen in overleg met deze jongeren en uiteindelijk werd besloten dat het jongerencentrum er zou komen. De jongeren bleven vanzelfsprekend betrokken bij het uitwerken van het programma van eisen.

De ambtenaar zorgde er tevens voor dat het groepje jongeren een semi-officieel karakter kreeg: een jeugdadviesraad die de gemeente gevraagd en ongevraagd kan adviseren. Deze jeugdadviesraad is inmiddels niet meer weg te denken bij besluitvorming over zaken die van invloed zijn op de leefwereld van jongeren.

Nu dient zich natuurlijk niet in elke gemeente op het juiste moment een soortgelijk initiatief van jongeren aan. Veelal zal de ambtenaar jeugdbeleid (zelf of via het jongerenwerk, scholen of jongerenorganisaties) op zoek moeten gaan naar jongeren die iets van de gemeente willen.

Het is natuurlijk goed dat het belang van jeugdparticipatie collegebreed wordt onderschreven. Daarbij heeft de wethouder met welzijn in de portefeuille vaak het belangrijkste zendingswerk te verrichten. Maar ook de burgemeester – als voorzitter van de raad en het college van B en W kan in dit opzicht veel betekenen. In sommige gemeenten is de burgemeester aanwezig bij overleg met jongeren, niet zo zeer vanuit zijn portefeuille als wel van uit zijn functie.

De burgemeester van Woerden heeft afgelopen najaar stapels brieven ontvangen, allemaal over hetzelfde onderwerp: de rechten van het kind. De brieven waren afkomstig van de leerlingen van groep 8 van zeven basisscholen in Woerden, Zegveld en Kamerik. De scholieren hadden de brieven geschreven in het kader van een brievenwedstrijd, georganiseerd door de juniorkamer Woerden.

De scholieren hadden de keuze uit vier stellingen, die gebaseerd waren op de Rechten van het Kind. Ze hadden betrekking op concrete situaties waarmee de kinderen in Woerden te maken hebben, zoals verkeersveiligheid, speelplekken en computeronderwijs. De brieven werden beoordeeld op inhoud en visie.

De schrijvers van de 140 beste brieven werden donderdag 20 november 1997 – de Dag van de Rechten van het Kind – getrakteerd op een feestelijke bijeenkomst in het Woerdense City Theater.

De schrijvers van de ideeënrijkste brieven waren bovendien op 24 november 1997 welkom op het gemeentehuis voor een gesprek met de burgemeester, de heer H.A. van Zwieten. 'De Woerdense Courant' publiceerde een bloemlezing van de brieven en schonk aandacht aan het bezoek aan de burgemeester.

Bij het verder uitbouwen van het draagvlak binnen het College van B en W en de gemeenteraad zijn de volgende tips van belang.

- Als dit al niet gebeurd is, verdient het overweging een coördinerend portefeuillehouder jeugdzaken aan te stellen of jeugdzaken over verschillende portefeuilles te verdelen. Het voordeel van een coördinerend portefeuillehouder is dat alle zaken op het gebied van jeugd bij een persoon terecht komen. Het verdelen van jeugdzaken over diverse portefeuilles heeft als voordeel dat een aantal leden van het college aanspreekbaar is op jeugdzaken. Dat bevordert de aandacht voor jeugd en geeft een breder draagvlak. Bovendien kan dit positieve gevolgen hebben voor de aandacht, die de raad aan jeugdbeleid/-participatie geeft.
- De ervaring leert dat raadsleden wel eens de neiging hebben om het onderwerp jeugdparticipatie te verengen tot een discussie over het al dan niet instellen van een jongerenraad. Met aansprekende voorlichting aan raadsleden over jeugdparticipatie, bijvoorbeeld door een presentatie bij de raadscommissie Welzijn kan dit beeld worden bijgesteld.
- Het is van belang onderwerpen, die met jeugdbeleid te maken hebben regelmatig op de agenda van het College van Burgemeester en Wethouders en van de raad(scommissies) te laten terugkomen. Op die manier krijgt het onderwerp blijvend aandacht. Ook het regelmatig uitnodigen van jongeren in vergaderingen van de raad(scommissies) is wenselijk. Op die manier blijft de politiek op de hoogte en worden de jongeren betrokken bij de politiek. Zij kunnen bijvoorbeeld gehoord worden over hun wensen, maar zeker ook over de stand van zaken in de diverse projecten. Vanzelfsprekend moet er op deze vergaderingen rekening worden gehouden met de manier waarop jongeren gewend zijn te communiceren (zie hoofdstuk 4).
- Laat zien dat jeugdparticipatie tot positieve resultaten leidt.
- Laat duidelijk vastleggen dat er voor het coördineren van jeugdparticipatie ambtelijke capaciteit wordt vrijgemaakt.
- Probeer er voor te zorgen dat er een budget voor jeugdparticipatie wordt vrijgemaakt.

Twee voorbeelden ter illustratie van deze tips.

In Woerden heeft de jeugdgemeenteraad brieven geschreven aan alle fracties die meedoen aan de gemeenteraadsverkiezingen. In deze brief wordt gevraagd om tijdens een onderhoud van ongeveer een half uur te bespreken wat de betreffende politieke partij voor jongeren denken te gaan doen. De jeugdgemeenteraad zal van deze gesprekken een verslag maken en dit onder jongeren verspreiden.

In Almere is de actie Frontaal gestart. Voor een periode van vier jaar is door het college van B en W op jaarbasis f 250.000,- uitgetrokken voor het realiseren van jongereninitiatieven. Voor de uitvoering van dit project is een aansturingsgroep van jongeren gevormd, die een vergaand adviesrecht heeft bij de besteding van de gelden. De wethouder zit deze groep voor en spreekt de jongeren aan als deskundigen.

5.3 Ambtelijk apparaat en jeugdparticipatie

Steun van het ambtelijk management

De politiek kan ervan overtuigd zijn dat jeugdparticipatie moet, maar zolang het ambtelijk apparaat die overtuiging niet deelt, is het niet eenvoudig om jeugdparticipatie van de grond te krijgen. In vrijwel alle gemeenten die met jeugdparticipatie aan de slag gaan, speelt een ambtenaar van de afdeling Welzijn een coördinerende rol. Het is echter van groot belang er voor te zorgen dat jeugdparticipatie niet alleen een zaak voor de sector welzijn wordt. Ook sectoren als onderwijs, stadsontwikkeling, gemeentewerken, sport en recreatie en cultuur kunnen een belangrijke bijdrage leveren op het gebied van jeugdparticipatie.

Om een zo breed mogelijk draagvlak te verwerven is het noodzakelijk dat de ambtenaar door het ambtelijk management gesteund wordt.

Ook hier zijn de in 5.2 genoemde tips van toepassing. Voorts is het van belang binnen het apparaat collega's te zoeken die het belang van jeugdparticipatie onderkennen.

Overdracht naar andere sectoren

Het enthousiasmeren van collega's van andere sectoren voor jeugdparticipatie zal vaak de nodige inspanning vereisen. Daarbij schuilt een belangrijke adder onder het gras. De jeugdparticipatie-boodschap moet niet alleen worden uitgedragen, maar ook overgedragen. Gebeurt dit niet, is het risico groot dat de coördinerend ambtenaar als enige verantwoordelijk wordt gesteld voor jeugdparticipatie. Zijn collega's zullen naar hem verwijzen als er contacten met jongeren gelegd moeten worden in plaats van die contacten zelf te leggen.

Om te zorgen voor overdracht kunnen de volgende tips van pas komen.

- Ga eerst praten met belangrijke sleutelfiguren binnen andere diensten en afdelingen. Persoonlijke contacten zijn immers de basis voor samenwerking. Tijdens deze gesprekken kan onder meer geïnventariseerd worden welke behoefte aan informatie over jongeren er leeft, of er al contacten met jongeren bestaan, wat de ervaringen daarmee zijn en of men daarbij behoefte heeft aan ondersteuning. Soms zal tijdens zo'n gesprek blijken dat de betreffende dienst al het een en ander aan jeugdparticipatie doet, zonder dat men het ooit zo benoemd heeft!
- Betrek collega's zo snel mogelijk bij contacten met jongeren; als het bijvoorbeeld gaat om een skatebaan ligt het voor de hand dat iemand van stadsontwikkeling met jongeren overlegt. Het organiseren van jongerenraden op scholen biedt, zo leert de ervaring in Leerdam, een prima mogelijkheid om collega's van de afdeling onder-

wijs te betrekken. Uiteindelijk moet het zo zijn dat de ambtenaar jeugdzaken meegaat met zijn collega's in plaats van andersom. Mochten collega's weigerachtig blijven, dan zal hoger in de ambtelijke hiërarchie of desnoods via de politiek een oplossing moeten worden gevonden. Met deze oplossingen moet echter voorzichtig worden omgesprongen. Het kan immers leiden tot een eenzame positie van de coördinerend ambtenaar. Je eigen positie versterken met hulp van een 'grote broer' wordt zelden echt in dank afgenomen. De nodige tact in deze is dan ook vereist.

- Veel overlegorganen binnen gemeenten zijn nog sterk sectoraal georganiseerd; intersectoraal overleg waarbij ook jeugd aan de orde komt kan de aandacht voor jeugdparticipatie versterken.

'Bij een terugblik op het gevoerde beleid van de gemeente Weert rond overlast en de plaatsing van jongerenontmoetingsplaatsen, kwam zonneklaar naar voren dat iedere afdeling van de gemeente voor zich met de groep jongeren communiceerde, zonder van de bemoeienis van anderen af te weten. Op een groot vel werden alle contacten op een rijtje gezet. Terwijl het aantal partijen aan het overleg met de maand toenam (buurtbewoners, architecten, politie etc.) bleek de betrokkenheid van de jongeren met sprongen af te nemen en zelfs uit beeld te verdwijnen. De betrokkenen namen zich voor om met elkaar een samenwerkingsmodel verder uit te werken. Een ding stond na afloop als een paal boven water: bij een volgende ontmoetingsplaats moet de procedure met elkaar en met jongeren uitgezet worden, voordat men aan de slag gaat.'

- Stel een (tijdelijke) projectgroep jeugdparticipatie in, waarin de verschillende relevante sectoren vertegenwoordigd zijn. Het verdient aanbeveling zo'n projectgroep voor te laten zitten door de verantwoordelijke wethouder. In de pilotprojecten bleek dit in belangrijke mate bij te dragen aan het bereiken van de gewenste resultaten.
- De politiek draagt het management op in de jaarplannen en de managementrapportages aan te geven op welke wijze jeugdparticipatie gestalte krijgt binnen de diverse diensten en wat de resultaten zijn.
- Het kan voorkomen dat collega's een steuntje in de rug nodig hebben om bij hun werkzaamheden meer rekening te gaan houden met jeugd. Met het oog hierop zijn door de projectgroep OLPJ vier cursusmodulen ontwikkeld, die in pilotgemeenten zijn uitgetest. Uit de evaluatie van de cursussen in Hengelo bleek al een belangrijk winstpunt dat ambtenaren die voorheen nauwelijks contact hadden na de cursus gezamenlijk een plan van aanpak hadden opgesteld.

In Haarlem is een actieplan jeugdparticipatie opgesteld, waarin veel aandacht is voor verbreding binnen het ambtelijk apparaat. We citeren:

Bij de opzet en uitwerking van jeugdparticipatie kan soms direct worden aangesloten bij projecten die sterk met de leefwereld van de jeugd en jongeren te maken hebben of die zonder actieve deelname van jongeren domweg niet goed kunnen worden uitgewerkt. Denk bijvoorbeeld aan sommige projecten die betaald worden uit het zogenaamde Grote Stedenbeleid en die op bijeenkomsten van "De Schat van de Spaarnestad" naar voren zijn gebracht.

Hieronder worden enige activiteiten of projecten genoemd die zich goed lenen om te experimenteren met jeugdparticipatie:

- 1 jongerendebat over bebouwingsontwerpen voor het Raaksgebied (9 februari jl.);
- 2 kinder-participatieproject stadsbibliotheek;
- 3 opnieuw inrichten van speeltuin en pleintje bij het Voortingplantsoen;
- 4 nieuw onderkomen voor jongeren in de Slachthuisbuurt;
- 5 bouwspiegelplaats in Meervijk;
- 6 jongeren en veiligheid;
- 7 speelweefsel (een samenhangend geheel van speelvoorzieningen in de stad);
- 8 plan om jongeren van buitenlandse afkomst te activeren.

6 Betrokkenheid maatschappelijke organisaties

6.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is stilgestaan bij de verbreding van het interne draagvlak binnen de gemeentelijke organisatie. In dit hoofdstuk wordt de blik meer naar buiten gericht en staat de rol van maatschappelijke organisaties centraal.

De gemeente is één van de actoren op het terrein van jeugdparticipatie. Bij de vormgeving en uitvoering van jeugdparticipatie moet samengewerkt worden met organisaties die in de gemeente actief zijn. Tientallen organisaties hebben regelmatig, soms zelfs dagelijks, contact met jongeren. Te denken valt aan het jongerenwerk, scholen, buurt- en wijkorganisaties, sportorganisaties, scouting, speeltuinwerk en jongerenorganisaties, maar ook aan instellingen voor jeugdhulpverlening, de politie of de arbeidsvoorziening. Ook commerciële organisaties moeten niet over het hoofd worden gezien, met name als het uitgaansleven en sportbeoefening een item vormt in contacten tussen gemeente en jongeren. Zo maken in Gemert-Bakel een discotheek en een sportschool deel uit van de klankbordgroep jeugdparticipatie.

In dit hoofdstuk wordt in 6.2 ingegaan op een aantal algemene aspecten die bij de samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties op het gebied van jeugdparticipatie van belang zijn. In de daarop volgende paragrafen (6.3 t/m 6.5) wordt de rol van de belangrijkste maatschappelijke organisaties afzonderlijk aan de orde gesteld. In de laatste paragraaf (6.6) wordt aangegeven op welke wijze bevorderd kan worden dat maatschappelijke organisaties ook blijvend aandacht besteden aan jeugdparticipatie.

6.2 Samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties

Taakverdeling

Een gemeente die jeugdparticipatiebeleid ontwikkelt, moet zich vooraf beraden op de taakverdeling. Welke taken liggen bij de gemeente en welke bij maatschappelijke organisaties?

De taak van de gemeente bestaat uit het ontwikkelen en uitdragen van een visie op jeugdparticipatie waarbij de volgende vragen beantwoord moeten worden: wat willen we bereiken met jeugdparticipatie en wie zijn daarbij betrokken? Daarnaast stelt de gemeente financiële middelen beschikbaar en zorgt voor afstemming en coördinatie. Maatschappelijke organisaties kunnen jongeren ondersteunen en begeleiden bij de uitvoering van concrete activiteiten en projecten. Bovendien fungeren ze als intermediair. Dit betekent dat informatie van de gemeente doorgespeeld wordt naar jongeren. Maar zeker zo belangrijk is dat de instellingen wegen vinden om informatie of wensen van jongeren bij de gemeente terecht te laten komen.

Dit neemt niet weg dat ambtenaren, bestuurders en politici ook directe contacten met jongeren moeten hebben, anders blijft de kloof met de leefwereld van jongeren onverminderd groot. Bovendien wordt op deze manier voorkomen dat de gemeente in dit opzicht geheel afhankelijk wordt van instellingen.

Een belangrijke rol voor de gemeente is het informeren van de betrokken partners. Hierbij kan gedacht worden aan informatie over bestaande methoden, het geven van goede voorbeelden en het bieden van ondersteuning bij de ontwikkeling van eigen methoden. De gemeente kan hiervoor gebruik maken van een overzicht van hulpmiddelen, dat is opgenomen in de publicatie 'Jeugdparticipatie, er wordt aan gewerkt'. Andersom geldt dat maatschappelijke organisaties de gemeente kunnen informeren over de door hen uitgevoerde participatieprojecten. Bij deze organisaties bestaat veel kennis die breder benut kan worden.

Meedoen is meebepalen

Om de kracht van maatschappelijke organisaties optimaal te benutten, is het altijd raadzaam vertegenwoordigers hiervan een rol te geven bij de beleidsvorming. Dit kan bijvoorbeeld op de volgende manieren.

- Actieve inschakeling bij het opstellen van plannen over jeugdparticipatie. Zeker waar verwacht kan worden dat de plannen tot (nieuwe) activiteiten van organisaties zullen leiden, is hun betrokkenheid van belang. Hoe eerder maatschappelijke organisaties worden betrokken bij het opstellen van plannen, des te sterker zullen zij bereid zijn om een rol te spelen bij de uitvoering ervan. Ervaringen in de pilotgemeenten leren echter wel dat het weinig zin heeft om in algemene termen over rolverdeling tussen gemeente en maatschappelijke organisaties te praten. Als er ideeën bestaan over activiteiten die ondernomen gaan worden, is het voor de betrokkenen veel eenvoudiger te bepalen wat hun rol kan zijn in het kader van jeugdparticipatie.
- Vertegenwoordigers van instellingen uitnodigen tot deelname aan een gemeentelijke projectgroep waar afspraken gemaakt worden over de wijze waarop jeugdparticipatie wordt vormgegeven. Het aantal organisaties, dat op deze wijze betrokken wordt, mag niet te groot zijn. Dit om te voorkomen dat een log en bureaucratisch overlegorgaan ontstaat. Ervaringen in pilotgemeenten wijzen uit dat het voor het proces van jeugdparticipatie goed is dat ook jongeren aan zo'n overleg deelnemen. Het houdt de volwassen betrokkenen scherp en daagt ze uit ook jongeren in de gelegenheid te stellen hun stem te laten horen.
- Het honoreren van initiatieven die vanuit instellingen opborrelen. In de pilotgemeenten bleek dat met name bij wijk- en buurtorganisaties projecten voor jeugdparticipatie worden bedacht en uitgevoerd. De gemeente moet hiervoor de ruimte geven en kan indien daaraan behoefte bestaat voor ondersteuning zorgen. Daarnaast is afstemming van belang en kan de gemeente zorgen voor overdracht van (succesvolle onderdelen van) de aanpak naar andere buurten of wijken.

- De gemeente moet er voor waken taken van maatschappelijke organisaties over te nemen. In verschillende pilotprojecten kwam de gemeente tot de conclusie dat bij het realiseren van hangplekken 'de buurt dwars ging liggen'. Gelouterd door deze ervaringen hanteert de gemeente Weert nu als stelregel: eerst de wijkraad het zelf laten uitzoeken met de jeugd en niet te gauw met één partij in zee gaan.

Strategie mede afhankelijk van de aard van de relatie

De strategie die een gemeente volgt bij de samenwerking met maatschappelijke organisaties is mede afhankelijk van de relatie met de betreffende organisatie.

Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden naar:

- professionele instellingen en organisaties waarmee de gemeente een subsidie/inkoop-relatie onderhoudt;
- professionele instellingen en organisaties waarmee de gemeente geen subsidie/inkoop-relatie onderhoudt (o.a. jeugdhulpverlening);
- (semi-)vrijwillige organisaties door of (mede) voor de jeugd.

Door de gemeente gesubsidieerde instellingen

Met gesubsidieerde instellingen worden jaarlijks afspraken gemaakt over de inzet van financiële middelen. Zeker tegen de achtergrond van de verdere verzakelijking van de relatie tussen de gemeente en uitvoeringsorganisaties liggen er mogelijkheden om via subsidievoorwaarden en producteisen de aandacht op jeugdparticipatie te richten en deze aandacht ook op langere termijn vast te houden. Voor de betreffende organisaties levert dit het voordeel op dat er duidelijkheid bestaat over de verwachtingen en dat daar ook budget voor beschikbaar is.

Overigens kunnen rigide producteisen juist een belemmerende rol spelen. Als heel precies omschreven moet worden welke producten een instelling het komende jaar moet leveren, is er onvoldoende ruimte om jeugdparticipatie gestalte te geven. De kern van participatie is immers dat de jeugd invloed krijgt op de invulling van activiteiten van instellingen: de open aanpak.

Een bieb voor en door kinderen

Sinds anderhalf jaar is de onnoeglijke Van Zeggelen-bibliotheek in Haarlem omgebouwd tot het kleurige Kinder Informatie Centrum. Nu zijn de verhoudingen omgedraaid: verreweg het grootste deel van de lichte ruimte is ingericht voor kinderen, achter een glazen wand achterin staat nog een kleine collectie voor volwassenen.

Vanaf het begin werden kinderen uit de buurt betrokken bij hun nieuwe bieb. Zo zijn de openingstijden zoveel mogelijk aan hun wensen aangepast: donderdagavond doorlopend open tot acht uur, in plaats van een uur dicht tussen zes en zeven, en op zaterdagmiddag anderhalf uur langer open.

Andere kinderverwenen die ingewilligd zijn: er zijn computers, een printer, knipselmappen die worden uitgeleend, (educatief) speelgoed, puzzels, een ideeënboek waar nieuwe boeken en andere verlangens ingeschreven kunnen worden (gewenste boeken worden altijd aangekocht), een paar lage zitjes waar de kinderen kunnen lezen en praten, en kinderen mogen gebruik maken van het (personeels)toilet.

Wensen waarvan de kinderen wel begrepen dat ze niet vervuld konden worden: een zwembad en een disco in de bibliotheek. Om de KIC nog meer een bieb voor en door kinderen te maken is het de bedoeling dat er een panel wordt ingesteld van regelmatige bezoekers die aangeven wat zij belangrijk vinden.

Niet door de gemeente gesubsidieerde instellingen

Hierbij gaat het onder meer om instellingen voor jeugdhulpverlening, maar het kan bijvoorbeeld ook de politie of de Raad voor de Kinderbescherming betreffen, organisaties die vele contacten hebben met jongeren.

Er bestaat op veel plaatsen een ontwikkeling naar een steeds grotere betrokkenheid van dergelijke instellingen bij het lokale jeugdbeleid.

In sommige gevallen schenken deze instellingen zelf al aandacht aan de participatie van hun cliënten. Dit geldt bijvoorbeeld met name voor instellingen voor jeugdhulpverlening waar cliëntenraden zijn of worden opgezet.

Waar de betrokkenheid van deze instellingen bij het lokale jeugdbeleid (nog) gering is, kan de gemeente vanuit haar rol als 'regisseur' van het lokale jeugdbeleid deze stimuleren, bijvoorbeeld door op bestuurlijk- en directieniveau afspraken te maken over vraaggericht werken. Immers ook van deze instellingen wordt in toenemende mate geëist dat zij daaraan invulling gaan geven.

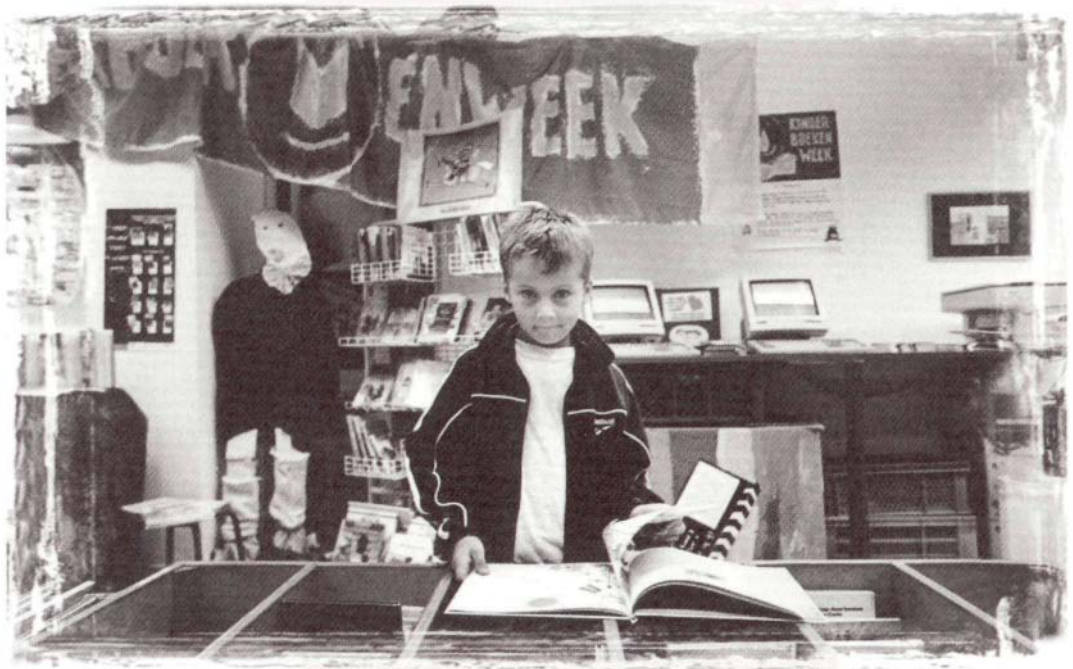
Vrijwilligersorganisaties

Met name op het gebied van vrijetijdsbesteding zijn er veel vrijwilligersorganisaties die een aanbod voor jongeren verzorgen. Ook op dit type organisaties heeft de gemeente vrijwel geen directe greep. Het 'meekrijgen' van deze organisaties is een kwestie van het opbouwen en onderhouden van goede relaties en goede communicatie. Gezien het (vrijwillige) karakter van dergelijke organisaties is het wenselijk dat aan een vraag (tot verandering) een ondersteuningsaanbod wordt gekoppeld. Te denken valt aan het via consultatie beschikbaar stellen van deskundigheid van instellingen binnen de eigen gemeente die reeds ervaring met jeugdparticipatie hebben opgedaan.

6.3 De rol van jongerenwerk

Het is natuurlijk in de eerste plaats van belang dat het jongerenwerk jongeren betreft bij haar activiteitenaanbod. In een van de pilotgemeenten (Leerdam) wordt het jongerencentrum geheel gerund door een kader van jongeren. Het kader zorgt zelf voor doorstroming en vernieuwing. De jongerenwerker ondersteunt dit proces; wat als een extra waarborg voor continuïteit wordt beschouwd.

In andere pilotgemeenten bestaan plannen om jongeren actief te gaan betrekken bij het beoordelen van het aanbod van het jongerenwerk om zo geleidelijk de invloed van jongeren op het aanbod te vergroten. In de tweede plaats kan het jongerenwerk natuurlijk een belangrijke rol spelen in het leggen van contacten en het begeleiden van jongeren bij jeugdparticipatie-activiteiten die door de gemeente worden geïnitieerd.

In vrijwel alle pilotgemeenten is het jongerenwerk gevraagd een dergelijke intermediaire functie te vervullen. De ervaringen hebben geleerd dat na aanvankelijke aarzelingen (vaak mede in de hand gewerkt door het feit dat het jongerenwerk niet van meet af aan betrokken was) het jongerenwerk deze taken enthousiast oppakt. In enkele gevallen bleek jeugdparticipatie zelfs een ingang om de relatie tussen gemeente en jongerenwerk te verbeteren. Door samenwerking ontstaan nieuwe verhoudingen, waardoor oud zeer naar de achtergrond verdwijnt.

'De gemeente Almere heeft een aantal maanden na de start van het pilotproject de plaatselijke welzijnsinstelling benaderd om afspraken te maken over hun inzet op het gebied van jeugdparticipatie. De instelling voelt zich wat gepasseerd door het initiatief van de gemeente: de gemeente doet maar, terwijl wij toch al lang met jongeren communiceren? Na wat onderling gebarrenwar klaart de lucht op. De rollen kristalliseren zich uit, de jongerenwerkster ontdekt haar rol als coach van de jongerenraad, de jongeren komen in positie door ze aan te spreken als belangrijke informanten. Extra stimulerend werkt ook het stevige bedrag voor eenmalige jongerenactiviteiten, waarvoor jongeren graag plannen maken en een verdeelsleutel voor alle jongeren in de gemeente bedenken.'

6.4 De rol van scholen

In een gemeentelijke nota onderwijsbeleid kan aandacht gevraagd worden voor jeugdparticipatie. In overleg met directeurs van scholen kan jeugdparticipatie op de agenda worden geplaatst en samen verder worden uitgewerkt. Vormgeving van jeugdparticipatie via het onderwijs is vaak aanvullend op de activiteiten die door andere maatschappelijke organisaties worden ondernomen. Van het onderwijs kan vaak (nog) geen trekkersrol op dit terrein verwacht worden, al geldt natuurlijk wel dat scholen die dat wel kunnen en willen de mogelijkheden daarvoor moeten krijgen.

Naast 'interne' participatie van leerlingen, via bijvoorbeeld een kinderbestuur op basisscholen en leerlingenraden in het voortgezet onderwijs, kunnen scholen op verschillende manieren een rol spelen bij participatieprojecten die zich (voor een belangrijk deel) buiten de school afspelen.

- In de eerste plaats kunnen scholen bevorderen dat hun leerlingen participeren aan maatschappelijk relevante activiteiten en projecten. Onderwijsvernieuwingen als de Basisvorming, de Vensterschool, het Studiehuis en de Leerwegen bieden kansen voor de ontwikkeling van een actieve pedagogische rol van scholen in de gemeente. Jongeren leren praktische vaardigheden die nodig zijn voor het opzetten en uitvoeren van projecten.

Sinds 1995 is Codename Future, een landelijke jongerenorganisatie, bezig om de ontwikkeling van de maatschappelijke participatieprojecten op scholen te bevorderen. Jaarlijks worden in oktober de Codename Futuredagen georganiseerd. Deze dagen zijn bedoeld om jongeren aan de hand van een dossier zelf een onderzoek te laten uitvoeren in de eigen leefomgeving. Op basis van de verzamelde informatie wordt door de jongeren een actieplan opgesteld. Deze actieplannen dienen mee naar een future-award, geldprijzen die bedoeld zijn voor de uitvoering van een actieplan. In 1997 hebben meer dan 100 scholen deelgenomen aan dit project.

In 1998 wil Codename Future een koppeling tot stand te brengen tussen de plannen die op scholen worden ontwikkeld en jeugdparticipatie-initiatieven die in gemeenten worden ontplooid.

- In de tweede plaats kunnen scholen een vindplaats zijn voor jongeren die willen meedoen aan participatieprojecten die door andere organisaties in gang worden gezet. In een van de pilotgemeenten zijn leerlingen van scholen via een schoolcontactpersoon benaderd voor deelname aan panels. Daarnaast worden in verschillende gemeenten kinder- en jeugdgemeenteraden opgezet in nauwe samenwerking met scholen.

6.5 De rol van vrijwilligersorganisaties

Met name in de sfeer van de vrijetijdsbesteding van jongeren zijn zeer veel organisaties actief die voor het grootste gedeelte gedragen worden door vrijwilligers. Denk bijvoorbeeld aan jongerenorganisaties (allochtone) zelforganisaties, scouting, sportclubs, speeltuinwerk en ook aan bepaalde buurtorganisaties en organisaties op levensbeschouwelijke grondslag. Hierbinnen kunnen jongeren zelf actief zijn, maar ook ouderen.

De gemeente zal in overleg met deze organisaties moeten treden om jeugdparticipatie vorm te geven. Het is daarbij goed om uit te gaan van reeds bestaande initiatieven of ideeën. Voorwaarde hiervoor is dat de ambtenaar goed op de hoogte is van ontwikkelingen binnen dergelijke organisaties en dus regelmatig contact moet onderhouden. In een van de pilotgemeenten is er een mooi voorbeeld van jeugdparticipatie via een vrijwilligersorganisatie.

Een bloeiende wijkvereniging in IJerdam heeft samen met jongeren, verenigd in een lokaal jongerenoverleg, een jongerencentrum opgezet dat helemaal door jongeren zelf gerund wordt. In de ondersteuning van de jongeren werd in eerste instantie ook vanuit de wijkvereniging voorzien. Op een gegeven moment werd de activiteit te groot voor de vereniging en is door de gemeente voor professionele ondersteuning gezorgd.

Vanuit een positieve insteek kon jongeren een eigen plek worden geboden. De noodzakelijke gelden (f 500.000,-) werden zonder subsidie van de lokale overheid door de wijkvereniging en jongeren bij elkaar gebracht.

6.6 Zorgen voor structurele betrokkenheid

In de vorige paragrafen is aan de orde gesteld op welke manier de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties bij jeugdparticipatie kan worden gestimuleerd. In deze paragraaf wordt ingegaan op het vasthouden en verder uitbouwen van die betrokkenheid.

Het betrekken van jongeren moet ingebakken raken in het dagelijkse handelen van gemeente en maatschappelijke organisaties. Dit kan niet van de ene op de andere dag bereikt worden. In dit proces verdienen de volgende elementen voortdurende aandacht:

- * Jongeren zijn de motor voor het participatieproces, ook op langere termijn. Het is nuttig een permanente structuur te ontwikkelen voor de communicatie met jongeren, bijvoorbeeld een jeugdadviesraad of een jeugdgemeenteraad. Door dergelijke initiatieven kunnen jongeren blijvend de aandacht vestigen op de thema's die zij relevant vinden.
- * Gemeenten dienen maatschappelijke organisaties te stimuleren om blijvend aandacht besteden aan jeugdparticipatie. Organisaties moeten dus steeds weer aangesproken worden op het thema jeugd-

participatie. Onderdeel van het aanspreken is ook afrekenen. Als organisaties zich niet aan de afspraken houden om jongeren te laten participeren, moet dat consequenties hebben voor de toekomst.

- Netwerkvorming is een essentieel middel om de aandacht voor jeugdparticipatie vast te houden. Met het oog hierop is het raadzaam een kernoverleg te organiseren dat regelmatig bijeenkomt en waar de betrokken partijen gezamenlijk het beleid ten aanzien van jeugdparticipatie bespreken. Eventueel kan dat ook als onderdeel van een breder overleg 'gemeentelijk jeugdbeleid'.
Roep zo'n overleg regelmatig bij elkaar en gebruik het om te komen tot innovaties en tot afstemming van de initiatieven die in de gemeente worden ondernomen. Nog een stapje verder is dat de gemeente ook maatschappelijke organisaties die een wat minder centrale rol spelen bij jeugdparticipatie met elkaar en met organisaties die wel deelnemen aan het kernoverleg in contact brengt.
- Organiseer regelmatig (bijvoorbeeld jaarlijks) een lokale manifestatie rond jongerenparticipatie, waar goede initiatieven voor het voetlicht gebracht worden en jongeren, gemeente en maatschappelijke organisaties een dialoog hebben.

Geraadpleegde literatuur

Draaiboek jeugdparticipatie, projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid, Rijswijk januari 1998.

Idenburg, Ph. A. en P.F. van Soomeren, *Willen kun je niet leren*; Eindrapportage van het experiment Integrale Vernieuwing, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag augustus 1994.

Jeugdparticipatie, er wordt aan gewerkt, projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid, Amsterdam juni 1997 (1e druk), februari 1998 (2e druk).

Winter, M. de, *Kinderen als medeburgers: kinder- en jeugdparticipatie als maatschappelijk opvoedingsperspectief*, De Tijdstroom, Utrecht 1995.

Eerder verschenen van de projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid:

- Over de streep; een plan van aanpak en de activiteiten in 1996
- Werk in uitvoering; bevindingen van de projectgroep OLPJ en een overzicht van de activiteiten in 1997
- Jeugd op de agenda; een discussiestuk over een politieke agenda voor kinderen en jongeren
- De gemeente als regisseur; een bestuurskundige analyse over de gemeentelijke regierol in het lokaal preventief jeugdbeleid
- Cursusaanbod Jeugd betrekken; een overzicht van het cursusmateriaal van het aandachtsgebied Jeugd Betrekken
- Jeugdparticipatie: er wordt aan gewerkt; praktijkvoorbeelden en een overzicht van beschikbare hulpmiddelen bij het vormgeven van jeugdparticipatie
- Jongleren met jeugdbeleid; een bijdrage aan de ontwikkeling van een lokaal preventief jeugdbeleid
- Draaiboek jeugdparticipatie; handvatten voor het signaleren, bevorderen en ondersteunen van initiatieven van jongeren (uitgave in samenwerking met Code-name Future)
- Ik zoek jeugdbeleid; een handreiking bij het zoeken naar informatie over jeugd
- Jeugdbeleid, jong beleid; advies over de verdere ontwikkeling van lokaal preventief jeugdbeleid
- Jeugdbeleid werkt; bevindingen van de projectgroep OLPJ en een overzicht van de activiteiten in 1998
- Jeugdvoorzieningen in beeld; een instrument voor het inventariseren van het lokale aanbod voor de jeugd

De brochures kunnen zolang de voorraad strekt worden nabesteld. Stuur of fax een brief met de titel, het gewenste aantal exemplaren, uw adresgegevens en telefoonnummer aan:

Secretariaat OLPJ
Postbus 5406
2280 HK Rijswijk
tel (070) 340 55 33
fax (070) 340 54 10

Projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid (OLPJ)

Voorzitter

mw. drs. L.S. Groenman

Leden

mw. drs. G.E. Acton, hoofdinspecteur van politie te Utrecht

F.W.A. Niamut, Rozemarnschool Amsterdam

drs. C. Pot, voormalig directeur RBA Amsterdam Zaanstreek/Waterland

drs. H.B.H. Rensen, GGD-Utrecht

drs. A.B. Schnoor, jongerenorganisatie CNV

F.T.J.M. Backhuijs, wethouder Eindhoven

drs. J.M.J. Kemper, voormalig wethouder Angerlo

drs. S.H. Prinsen, wethouder Helmond

mw. G.W.M. van Viegen, wethouder Haarlem

drs. L.H.A.M. van de Kerkhof, VNG

mw. R.G. Jansen, gedeputeerde Groningen

mw. ir. A.S.J. Koks, ministerie VWS

drs. P.A. Lourens, ministerie OC en W

Secretariaat

mw. drs. M.R. ten Napel

J. van der Burg

mw. drs. J.C.M. Goossens

ministerie VWS

mw. drs. E.M.F. Teunissen

drs. J.R. Zoutman

VNG

■

Colofon

Tekst

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV (DSP), Amsterdam:
A.G. van Dijk
P.T.j. Dijkema
N.C. Hilhorst
C.A. van 't Hoff
NIZW, Utrecht:
A. Leenders

Vormgeving

Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV (DSP), Amsterdam
Roel Heerema BNO

Fotografie

Marcus Peters / HH (omslag)
Ronald van den Heerik / HH (pagina 13/1)
Marc de Haan / HH (pagina 13/2 en pagina 23)
Wim Oskam / HH (pagina 13/3 en pagina 37)
Willem Middelkoop / HH (pagina 27)
Ulco Wesselink (pagina 34)
Erik Christenhusz (pagina 43)
HH = Hollandse Hoogte fotobemiddeling, Amsterdam

Druk

De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Oplage

3500 exemplaren

Projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid

p/a Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Directie Jeugdbeleid
Postbus 5406
2280 HK Rijswijk
tel (070) 340 55 33
fax (070) 340 54 10